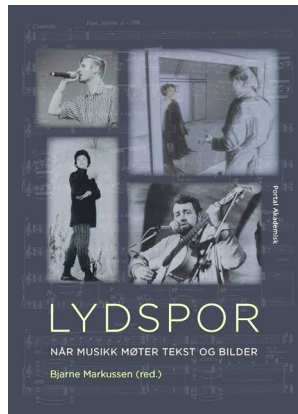

Norsk Medietidsskrift
årgang 23, nr. 2-2016, s. 1–4
ISSN online: 0805-9535

DOI: 10.18261/issn.0805-9535-2016-02-07

Gode analyser, detaljrikdom, fargerikt språk

Bjarne Markussen (red.)

Lydspor. Når musikk møter tekst og bilder

Portal forlag, 2015

Anja Nylund Hagen

Forsker, Institutt for medier og kommunikasjon,

Universitetet i Oslo

a.n.hagen@imv.uio.no

Antologien *Lydspor – når musikk møter tekst og bilder* ble utgitt med støtte fra Universitetet i Agder i 2015, og er en del av serien Portal Akademisk fra Portal forlag. Med et bredt perspektiv har boka som visjon å krysse grenser mellom litteratur-, musikk- og medievitenskap for å diskutere hvordan meningsfulle kunstuttrykk oppstår i møtet mellom tekst, musikk og bilder. Dette klarer *Lydspor* godt i løpet av sine 382 sider.

Under paraplytermen multimodal kunst får vi først en faghistorisk introduksjon og teoretisk innføring i hvordan slike sammensatte uttrykksformer kan gripes an. Videre anvendes dette grunnlaget i 14 enkeltstående analyser. Antologien er produsert av 15 forfattere, hvor redaktør Bjarne Markussen er en av dem. Samlet fremstår dermed *Lydspor* som et nyttig bidrag, både som lærebok og forskningslitteratur.

Selv om *Lydspor* legger spesielt vekt på musikkens rolle, er tverrfaglighet et sentralt premiss for forståelsen av multimodale kunstuttrykk slik det framstilles i boka. Dette er kanskje ikke så rart; antologien springer ut fra det sammensatte forskningsmiljøet tilknyttet Universitetet i Agder-prosjektet «Multimodalitet og kulturendring» bestående av litteraturvitere, musikkvitere, medieforskere og kunsthistorikere. Det tverrfaglige anslaget i *Lydspor* er med andre ord tatt på alvor, og dette er en styrke. I Markussens forord er erkjennelsen av spesialdisiplinens sneverhet når det kommer til forståelsen av sammensatte kunstuttrykk likevel beleilig. Denne uttrykte bevisstheten skaper troverdighet for den videre lesingen av boka. Målet om tverrfaglighet er ytterligere ivaretatt ved at flere av de påfølgende analysebidragene er samskrevet av teoretikere fra ulike fagfelt.

SAMMENSATTE KUNSTUTTRYKK

Multimodalitet som term for å forstå sammensatte kunstuttrykk er et bevisst valg, og det er også et nyttig grep. Ved overordnet å fokusere på flere *modaliteter* i samvirke (til forskjell fra 'medier', 'funksjoner', 'kanaler' eller lignende), oppleves teorigrunnlaget i *Lydspor* som at det har overføringsverdi, med relevans også for andre uttrykk enn de som omtales direkte (selv om disse

også er mange og varierte). Som fagbegrep er *multimodalitet* så generelt at det også gir mening utover kunstuttrykkenes interne rammer. Og riktignok er både fokuset på de samvirkende modalitetene internt i et verk, samt forholdene mellom et verk og dens kontekst, aktivt adressert.

Som en ytterligere betraktning kan analytisk bevissthet omkring multimodalitet som fenomen for påvirkning og opplevelse synes ekstra aktuelt i en samtid der 'multimodale uttrykk' i stadig større grad omslutter oss, når store mengder lydlig, synlig og tekstlig informasjon tar del i hverdagsopplevelsene våre.

OVERSIKTLIG

Oppbygningen av boka er oversiktlig og selvforklarende. Likevel er redaktør Markussens forord kjærkomment fordi det presiserer viktige forhold mellom antologiens helhet og dens delelementer, for å benytte noe av bokas terminologi. Denne introduksjonen, sammen med Anders Bondes teorigapittel, danner en grunnplanke i antologien.

I Bondes teoretiske bidrag får vi blant annet en solid gjennomgang av tidligere analytiske og teoretiske modeller for forstå multimodale uttrykk, med vekt på de som inkluderer bilder og musikk. Bonde plasserer dermed multimodale kunstuttrykk inn i en teoretisk-analytisk tradisjon. Gjennomgangen av sentrale bidragsyttere (inkludert Hoek, Tagg, Cook, Bjørkvold, Chion, Pauli m.fl.) setter dessuten relaterte teorier om audiovisualitet, multimedia, samsansing osv. i sammenheng med hverandre, noe som ikke er gjort i vesentlig grad tidligere. Kapitlet gir et godt overblikk over relevante perspektiver, begreper, modeller og tradisjoner og kan sees på som en studentvennlig innføring i multimodalitet som fagområde, eventuelt som et springbrett for videre litteratursøk. Teorigapitlet er ganske begrepsstungt og må leses med omhu for best utbytte. Gjøres det, er innholdet til gjengjeld nyttig og forståelig, både som historisk fagkontekst og analytisk verktøy.

TRE KJERNESPØRSMÅL

Før de enkeltstående analysene blir vi godt kjent med antologiens tre kjernespoørsmål. Først i forordet, og så mer fordypet som en del av teorigapitlet. Kjernespoørsmålene oppsummerer en meningsfull inndeling av de nødvendige forståelsesrammene for multimodale uttrykk. Overordnet balanserer de viktigheten av å forstå 1) de enkelte modalitetene og forholdet mellom dem, 2) hvordan den samlede effekten av flere modaliteter kan gjøres rede for, og 3) innenfor hvilke kontekster disse får kraft.

Mest sentralt i antologiens teoretiske bidrag er likevel Bondes vektlegging av *emergens* som rammeverk for å analysere multimodale uttrykksformer. I dette analysefokuset dreies hensikten mot å forstå hvordan det i samspillet av flere sammenstilte uttrykk, oppstår noe som ikke bare er summen av de enkelte

modalitetenes ytelser, men noe mer eller noe annet. Målsettingen om *emergens* som rammeverk er utfordrende, men god. Bondes diskusjon er interessant fordi den presenterer flere måter man kan nyansere og tenke omkring helheten av sammensatte uttrykk. Som generell metodisk anbefaling påpekes det at *dissekering* av delementene i et sammensatt uttrykk må til før en analytisk *syntese* gjennomføres. Dette begrunnes som avgjørende for å unngå premature analyser basert på manglende empiriske slutninger. Denne presiseringen er oppklarende for de som vil bruke dette rammeverket for å analysere multimodale uttrykk.

De tre kjernespørsmålene, og fokuset på *emergens* er en rød tråd gjennom de fjorten analysekapitlene. Behandlingen av forholdet mellom helhet og delementer blir nødvendigvis forskjellig likevel, fordi kapitlene har så stor tematisk bredde. De er oppdelt i tre fornuftige undertemaer, 'Musikk, tekst, bilde', 'Tonesetting av dikt' og 'Viser og Hiphop'. Disse behandler multimodale uttrykk litt forskjellig, og samlingens utgangspunkt i flere fagtradisjoner bekreftes. Spesielt merkes det i hvordan ulike fagspesifikke termer inngår i analysene, men generelt er det greit å følge tekstene. Noen av analysene kan av og til oppleves som i overkant omstendelige på bekostning av innholdets tilgjengelighet.

Det gjennomgående inntrykket er likevel at boka presenterer gode analyser med dybde og stor detaljrikdom i et fargerikt og presist språk. Uttrykkene som analyseres har alle multimodalitet som fellesnevner, men antologiens sammensetning av tekster gjør at helheten oppleves som frisk og original. Dette skaper interessante og overraskende koblinger for forståelsen av multimodalitet som fagfelt, som ifølge *Lydspor* inkluderer mytifiseringen av tidskoloritten til den amerikanske beatgenerasjonen, hymnologers virke i komposisjon av salmer, militant ekstrem-metalls radikale gjennomslagskraft og hvordan syngemåten er avpasset skrivemåten i visekunst, for å nevne noen av de mange morsomme analysene i boka.

STORT SPEKTRUM

Med andre ord omtales et stort spektrum av multimodale sjangere, stiler og formspråk innenfor kontekstuelle rammer av individuelle forståelsesdimensjoner, samfunnsmessig gjennomslagskraft, kunstneriske prosesser og historiske sammenhenger. Analysekontekstene er ofte godt belagt og drivende skildret.

Analyseobjektene spenner vidt både med tanke på innholdet som undersøkes, og analysenes hensikt. Dette gjør naturlig nok at ikke alle deler av boka oppleves som like relevante for hver leser. Jeg ser likevel den tematiske bredden som en kvalitet. Det viser at det felles rammeverket duger selv om analysenes faglige tyngdepunkt og fokus varierer. Separat demonstrerer hvert enkelt kapittel et analytisk håndverk som står godt i seg selv. Sett i sammenheng illus-

trerer kapitlene at multimodale kunstuttrykk er så mangt, og at de kan være relevante og meningsfulle på flere nivåer.

Det er tydelige henvisninger til leseren om hvor eksemplene som omtales i analysene kan finnes. Teksten er krydret med passende illustrasjoner, og stadig vekk suppleres analysenes tekstflyt av beskrivende modeller. Alt i alt gjør dette at *Lydspor* som antologi oppleves som både underholdende og med læringsverdi for lesere på flere nivåer, fordi den kan leses flere ganger, på flere måter, både delvis og helt.